

Platform Duurzame en Solidaire Economie

Expert meeting Een Nieuwe New Deal - 16 oktober 2008

Argumenten voor het principe van het MAXIMUMINKOMEN

De gigantisch hoge salarissen en/of (aanvullende) vergoedingen (bonussen) die sommige bedrijfsmanagers en beheerders zich in deze tijd durven laten uitbetalen doen vele mensen de wenkbrauwen fronsen. Wie in armoede leeft bedenkt automatisch dat hij met een fractie daarvan op zijn minst een menswaardig en aangename leven zou kunnen leiden, en wie een normaal / voldoende inkomen heeft vraagt zich af waarom een kleine groep voor een vergelijkbare inspanning of kennis zonodig het honderdvoudige of meer moet krijgen. Het is een fenomeen dat ook in de topsport (vb. tennis) al lang bekend is. Wie in een tennistornooi, na een reeks spannende selecties in de verschillende finalerondes, wint, heeft niet dubbel zoveel of meer verdienste dan degene die in de eindronde net het onderspit moet delven en als de tegenstanders beduidend zwakker zijn dan heeft de eindwinnaar er natuurlijk niet zoveel verdienste aan om de anderen geklopt te hebben. In het bedrijfsleven krijgen wij met de mondialisering steeds grotere bedrijven waarbij diegenen die dergelijke bedrijven leiden de aureool van “bekende wereldburgers” verwerven en nogal wat onder hen vinden dat ze recht hebben op een wereldtop-salaris. Er is nochtans geen reden om aan te nemen dat die mensen honderdmaal of meer beter zijn dan de vele andere gegadigden die net naast die topfunctie gegrepen hebben; fysiek gezien kunnen ze hoogstens 3 x 8 uur per dag werken (wat ze allicht niet zo erg lang zouden volhouden) en zelfs als ze uitzonderlijk intelligent zijn kunnen ze nooit bewijzen dat ze pak weg tien keer zoveel verdienste hebben voor hun bedrijf als tien iets minder knappe bollen.

Om niet in een oeverloze discussie te vervallen moeten we bij de vraag over de zin of onzin van een maximuminkomen wat afstand nemen, onze persoonlijke situatie even laten voor wat ze is en nagaan wat voor het economische bestel de impact is van superhoge inkomens.

We kunnen de denkoefening beginnen met ons af te vragen of er geen andere vorm zou kunnen bestaan om die hoge vergoeding uit te keren. Een nieuwe dure auto of jacht elke drie of vier maanden met mogelijkheid om twintig dure auto's / jachten om te ruilen voor een privéjet, of om de x maanden een grote villa met mogelijkheid om vijftien villa's om te ruilen voor een kasteel, of per twee weken een vakantiereis eventueel om te wisselen voor één cruise per jaar. Ofschoon de veelverdieners van elk van die dingen er wel enkele willen hebben zullen ze snel bedanken voor die vergoedingsformules. Geen enkel van die andere middelen waartegen men zijn arbeidsprestaties zou kunnen ruilen is zo aantrekkelijk als geld; integendeel zelfs, de niet-geldoplossingen brengen extra kosten mee alleen al om ze te bewaren en er is gewoon geen tijd en mogelijkheid om er gebruik van te maken. Geld is dus een prima ruilmiddel en bewaarmiddel want het laat de verkrijger de grootste vrijheid bij de keuze van aanwending en van het tijdstip om ervan te genieten of er anderszins gebruik van te maken. Geld heeft die eigenschappen van bijzonder geschikt ruil- en bewaarmiddel slechts geleidelijk aan verworven. Schelpen, kralen, zout en dergelijke meer zijn omwille van problemen met het gewicht en/of de omvang vervangen door zilver en goud, puur of in munten verwerkt, maar papieren geld maakte pas echt een einde aan die twee problemen. De daling in gewicht en omvang van geld versoepelende het gebruik ervan en verhoogde de aantrekkelijkheid. Geld diende niet langer zichtbaar meegezeuld te worden maar kon vrijwel ongemerkt worden megedragen.

Zolang onze veelverdiener geniet door met zijn geld goederen en diensten aan te schaffen draagt hij bij aan de economische activiteit en zal zijn inkomen bijdragen tot het verschaffen van een inkomen aan anderen; het weldadige doorstromen van rijkdom waar orthodoxe kapitalisten het graag over hebben. Maar aangezien onze brave man geen twee reizen tegelijk kan maken of zijn auto niet driemaal na elkaar door elk van de carwashes in zijn buurt kan sturen is die doorstroming erg beperkt; het gaat veeleer slechts om lokaal druppelen of doorsijpelen wat helemaal niet het perspectief biedt om een dorre vallei groen te laten worden, laat staan een woestijn tot cultuurland om te vormen.

Het overgrote deel van het geld, waarvan niet kan worden “genoten”, kan wel worden gebruikt of aangewend om te beleggen. Een wagenpark en niet gebruikte jachten of villa’s of kastelen kan men eventueel wel exploiteren, maar de minste moeite moet men doen “om wat bij te verdienen” als men over geld beschikt dat men kan beleggen. Geld is, naast ruil- en bewaarmiddel, een uitstekend beleggingsmiddel dat doorgaans bijzonder soepel in de gekozen economische activiteit kan worden belegd en daar indien gewenst snel uit kan worden vrijgemaakt. De nog verdere daling in gewicht en omvang van het geld (dematerialisering) is daarbij erg belangrijk; geld bestaat nu in grote mate uit onooglijk kleine en quasi gewichtsloze bits op computerschijven en andere elektronische media. Maar nog ontzettend veel belangrijker is dat iemand het geld in die (bijna vormeloze) vorm dankzij de communicatietechnologie met twee of tien vingers op een toetsenbord wereldwijd (genanoniseerde) bergen geld kan verzetten in fracties van seconden. Het vroege kapitalisme ging bij het beleggen een engagement aan met een vrij lange tijdsduur; het huidige kapitalisme kent die beperking bijna niet meer door de verhandelbaarheid van effecten op de beurzen en allerlei afgeleide producten.

Met huizen, auto’s, jachten en dergelijke kan men helemaal niet zo soepel switchen en loopt men veel meer fysiek risico (aanslagen, aardbevingen, en andere onprettige voorvallen die meestal erg ongelegen komen en veel waarde kunnen vernielen). Maar als iemand niet zelf de handen uit de mouwen wil steken om de risico’s te nemen van ondernemen en investeren, dan moet een ander het uiteindelijk toch doen. Er kan maar worden belegd als er uiteindelijk ook een economische activiteit / een bedrijf is waarin dat belegde geld productief – als investering of als bedrijfskrediet – kan worden aangewend. Het louter financiële gebeuren zit als een bolster omheen de echte economische ruiltransacties en bevordert de groei daarvan, maar als de noot / de kern krimpt is er ook minder bolster nodig, en zonder kern heeft de schil geen nut of zin. Het risico bij de risicodragende beleggingen (aandelen) zit soms in een onverwacht hoekje; het vooruitzicht op een goed dividend op basis van de florerende activiteit van de onderneming kan soms “verdampen” door managers en beheerders die zichzelf vooraf meer dan royaal “bedienen”.

Als we op het niveau van de echte economische ruilactiviteit (die staat tegenover de louter financiële activiteit van leningen en kapitaal verstrekken) nog even verder rondkijken, dan stellen we vast dat bedrijven maar kunnen renderen als er onder andere potentiële afnemers zijn die willen en kunnen kopen, en daarvoor is dan weer nodig dat die potentiële afnemers een inkomen hebben.

Dat inkomen (en het voortbestaan van de bedrijfsentiteit waarin dat verworven wordt) wordt in een aantal gevallen bedreigd door gigantisch hoge salarissen en/of (aanvullende) vergoedingen die sommige bedrijfsmanagers en beheerders zich durven laten uitbetalen. De selecte club met de superhoge inkomens bedreigt dus zowel de beleggers als de groep die een arbeidsinkomen nodig heeft om van te leven. Deze schrokkerige slang probeert voortdurend op twee manieren haar eigen staart op te eten.

Het arbeidsinkomen wordt in de globaliserende wereld – bovenop de voortdurende afkalving van het aantal banen door de stijgende arbeidsproductiviteit – bedreigd van twee kanten: enerzijds door de druk om voor de kapitaalverschaffers, die in tegenstelling tot wat hun naam laat vermoeden overwegend blijk geven van een korte-termijn perspectief, periode na periode een voldoende hoge opbrengst te moeten genereren, en anderzijds door managers en beheerders die van mening zijn dat de schaalvoordelen, die binnen een dalend aantal

steeds grotere bedrijven gerealiseerd worden, eigenlijk voor hun eigen bankrekening bestemd zijn.

De staat, die voorlopig nog het beschikkingsrecht binnen het bedrijf respecteert – al lijkt de uitdrukking “door de vingers zien” hier meer op zijn plaats –, ziet enerzijds belastinginkomsten aan zijn neus voorbijgaan doordat de superhoge inkomens gerust wat geld kunnen spenderen aan fiscale spitstechnologie en mist anderzijds inkomsten door bij de neus genomen beleggers en een groeiend leger van potentiële werknemers die hun baan zien verdwijnen. Veel nog van kracht zijnde wetten en bestaande structuren zijn nog uitgevaardigd en opgezet op een moment dat geld nog een meer fysieke vorm had en schaalvoordelen nog beperkt waren doordat de geavanceerde computer- en communicatietechnologie nog niet beschikbaar waren. De gewijzigde feitelijke omstandigheden vragen dringend om een grondige herziening van het wettelijke en structuurkader waarin het sociaal-economische bestel moet ingebed zijn.

Lang voordat de superhoge inkomens hun eigen bron(nen) hebben drooggelegd moet de staat de daardoor rijzende problemen oplossen en de tering naar de nering zetten.

De evolutie naar steeds grotere (internationale) bedrijven en de gigantische vergoedingen voor topmanagers remmen de economische activiteit af; dat is (nog) niet zozeer zichtbaar in de verminderde groei of terugval van BNP's maar wel in de reductie van het (procentueel) aantal individuen dat aan de economische activiteit kan blijven deelnemen, of anders uitgedrukt in de stijging van de structurele werkloosheid.

De gelijkenis die de Franse arts Quesnay in de achttiende eeuw vaststelde tussen de bloedsomloop en het economische gebeuren is nog altijd bruikbaar, maar we moeten ze wel goed begrijpen en interpreteren: het lichaam, als zichzelf in stand houdend systeem, kan slechts blijven functioneren als de bloedstroom verdeeld over alle slagaders wordt gepompt en langs alle aders terugkeert; het dichtknijpen of laten dichtslippen of openmaken van een van de hoofdvertakkingen leidt onvermijdelijk tot het letaal falen van eerst een belangrijk deel van het systeem en vervolgens van het geheel.

In een op geldruil gebaseerd economisch kringloopsysteem leidt het verwijderen van één van de vertakkingen (de superhoge inkomens bij een beperkte groep) of het dichtslippen van een groot aantal haarvaten (hoge werkloosheid en/of armoede bij een substantieel aantal gezinsentiteiten) tot acuut zuurstoftekort in vitale organen zodat binnen de kortste keren de ademhaling en de bloedsomloop zelf stoppen. Het basisinkomen is een middel om dat dichtslippen te voorkomen wanneer de economische bloeddruk structureel te laag is. Managers of beheerders van bedrijven hebben, als onderdelen van de grotere geïntegreerde bedrijfsentiteit, geen enkele grond om een onevenredig groot deel van de geldstroom voor zich op te eisen. Slechts evenwichtige vergoedingen die arbeid, kapitaal en management de nodige kansen en stimulansen geven kunnen het systeem op langere termijn in stand houden.

De staat, die wel zorg moet dragen voor alle burgers die uit het economische systeem vallen of worden gestoten, kan niet langer lijdzaam en passief blijven toezien hoe de managers van micro-economische entiteiten de zorg en de kosten van die ontwikkeling naar eigen goeddunken onbeperkt kunnen doorschuiven. Tegelijk met maatregelen tegen ontwrichtende superhoge inkomens moet de staat ook eindelijk ingrijpende maatregelen nemen om met een paar hoogstnodige bypasses de arbeidsmarkt van het nodige bloed te voorzien (arbeid (veel) minder belasten) zodat dit land / dit continent op de economische wereldkaart niet wordt uitgedomd.

Dat grote (internationale) bedrijven veel geld kunnen verdienen heeft te maken met de stilzwijgende toestemming van samenlevingen om steeds grotere schaalvoordelen te realiseren én met de technologisch hoogontwikkelde omgevingen, die door de samenlevingen in solidariteit zijn ontwikkeld en beschikbaar gesteld. De topmanagers van die grote bedrijven hebben gemiddeld niet meer verdienste in dat resultaat dan managers die bij een veel kleiner schaalniveau en zonder (vóór) de computer- en communicatiedoorbraak

al uitstekende resultaten neerzetten. Het is de samenleving, die, voor zijn stilzwijgend akkoord voor schaalvergroting en voor zijn inspanning om een geavanceerde infrastructuur beschikbaar te stellen, de daar logisch tegenoverstaande vergoeding zou mogen opstrijken om dat geld ten bate van zijn burgers en/of de samenleving als geheel aan te wenden. Het maximuminkomen en het basisinkomen zijn de complementaire instrumenten om zowel bovenaan als onderaan de verdelingsschaal een grotere gelijkheid te bewerkstelligen (eigenlijk te herstellen vergeleken met de, wat gelijkheid betreft, eeuwenlange toestand in de landbouwsamenlevingen) in een samenleving die door de technologische ontwikkelingen voortdurend tendeeert naar grotere ongelijkheid. Het ontstaan van de categorieën die te weinig inkomen hebben en die te veel inkomen hebben is een gevolg van het feit dat de politieke leiders te laat of niet (voldoende) tot het inzicht komen dat een grondig gewijzigde omgeving ook een grondig gewijzigde aanpak vergt; en niet nog meer van hetzelfde maar dan weer wat anders verpakt.

De combinatie van de dematerialisering van het geld en de overschakeling van de geldstromen op de bijna lichtsnelheid van de communicatienetwerken hebben het geld als beleggingsmiddel een zeer gevaarlijke extra macht bezorgd, die niet door de nodige wettelijke beperkingen wordt ingedamd. De stromen in de “fysieke” economie, waarin geld (als ruilmiddel) en goederen en diensten worden geruild, kennen ondanks alle technologische vooruitgang snelheidslimieten en staan dus machteloos tegenover de onfaire bedoelingen en bewegingen van het flitskapitaal. Een staat / een overheid die zonder gegronde of goede redenen zeer grote concentraties van geld in privé handen laat ontstaan, schiet in haar taak tekort en draagt de verantwoordelijkheid voor de sterk onevenwichtige ontwikkeling van de gelaagde structuur van het maatschappelijke bestel (zie ook de bijdrage over ERS).

We kunnen tot besluit de negatieve tot nefaste gevolgen van gigantische salarissen en aanverwante vergoedingen als volgt samenvatten:

- 1) Ze zijn niet te verantwoorden tegenover druk op de gewone lonen en salarissen waar steeds met het argument van de wereldwijde concurrentie wordt geschermd
- 2) Ze zijn niet te verantwoorden tegenover de aandeelhouders die, voor de risico's die ze dragen via hun beleggingen in effecten, ondermaats vergoed worden
- 3) Concentratie van veel geld in weinige privé handen leidt tot steeds grotere ongelijkheid omdat het de mogelijkheden van de overigen beperkt (en voor velen zelfs uitsluit) om aan de “fysieke” economie deel te nemen
- 4) Doordat te snel te veel geld doorschuift naar louter financiële transacties (zie ERS bijdrage) wordt het evenwicht in de gelaagde structuur van het bestel verbroken, en wordt het gevaar van het snelheidsverschil in de werking van de verschillende lagen vergroot.

De supergrote verdieners en de raden van bestuur / beheer die dat toestaan schermen natuurlijk graag met het argument van de zeer grote verantwoordelijkheid. Dat houdt echter geen steek want tegenover die grote verantwoordelijkheden staan ook de grote mogelijkheden van schaalvoordelen, een uitgebreide staf en uitgebreide technologische middelen. Daarbij mag niet vergeten worden dat bij wereldgrote ondernemingen met wereldtop-salarissen ook het geconcentreerd risico hoort van falen met wereldwijde gevolgen ...en dan worden de supergrote verdieners bij falen en knoeien gewoonlijk niet gepenaliseerd maar ontvangen een gouden handdruk.

Een ander veelgebruikt tegenargument luidt dat het corrigeren van de zeer hoge inkomens van “duizenden” nauwelijks een verschil maakt als dat wordt verdeeld over “miljoenen” armen. Het mag dan al waar zijn dat regeling van het maximuminkomen alleen de ongelijkheid in de wereld niet wezenlijk zal corrigeren, maar samen met het basisinkomen en nog vele andere belastings-, douane/protectie- en wettelijke regelingen is het één van de

vele maatregelen die de andere visie op de samenleving – de mens en zijn onvervangbare biotoop centraal – moeten concretiseren.

Door het gebrek aan duidelijke, volledige en sluitende modellen in de gangbare economiehandboeken kan men de hiervoor genoemde argumenten niet goed staven of verdedigen en verzandt men in moeizame discussies om de verantwoordelijkheden af te bakenen met aarzeling, immobiliteit en nodeloos tijdverlies tot gevolg. Met het Universeel Ondernemingsmodel (UOM) en het Economische Realiteit Model (ERM), die samen het Economische Realiteit Systeem (ERS) vormen, is principieel voor én de economische entiteiten én de staat de taak- en verantwoordelijkheids(ver)deling duidelijk beschreven.

André Bequé – Handels- en Bedrijfseconomisch Ingenieur
Lommel, 29-08-08.